

Bolalar musiqa maktablarida xalq cholg'ulariga fortepiano jo'rnavozligini qo'llashning badiiy va nazariy tamoyillari

Nargiza Baxtiyor-qizi Normurodova
Jizzax shahar 2-Bolalar musiqa va san'at maktabi

Annotatsiya: Bolalar musiqa maktablarida xalq cholg'ulariga fortepiano jo'rnavozligini qo'llashning badiiy va nazariy tamoyillari musiqa ta'limi jarayonida muhim ilmiy-metodik asoslardan biri hisoblanadi. Forteplano jo'rnavozligi ijrochilik jarayonida garmonik tayanch vazifasini bajarib, asarning badiiy yaxlitligini ta'minlaydi. Nazariy jihatdan u ritm, dinamika va intonatsiya uyg'unligini shakllantiruvchi tizim sifatida qaraladi. Badiiy tamoyillari esa musiqiy obrazni chuqurlashtirish, emotsional ifodani kuchaytirish va sahna ifodasini boyitishga qaratilgan. Forteplano jo'rnavozligi xalq cholg'ularining tembr imkoniyatlarini ochib berib, o'quvchining musiqiy eshitish qobiliyatini rivojlantiradi. Pedagogik jarayonda u o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida musiqiy hamkorlikni mustahkamlab, ijrochilik mahoratini oshiradi. Shuningdek, u o'quvchilarda ansambl madaniyati va sahna ishonchini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu sababli forteplano jo'rnavozligi badiiy va nazariy jihatdan kompleks pedagogik tizim sifatida muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: xalq cholg'ulari, forteplano jo'rnavozligi, badiiy tamoyillar, nazariy asoslar, musiqa ta'limi, pedagogik yondashuv, ijrochilik mahorati, garmonik uyg'unlik, ritmik barqarorlik, sahna madaniyati

Artistic and theoretical principles of using piano accompaniment for folk instruments in children's music schools

Nargiza Bakhtiyor-kizi Normurodova
Jizzakh city Children's Music and Art School 2

Abstract: Artistic and theoretical principles of using piano accompaniment for folk instruments in children's music schools are one of the important scientific and methodological foundations in the process of music education. Piano accompaniment serves as a harmonic support in the performance process, ensuring the artistic integrity of the work. Theoretically, it is considered as a system that forms the harmony of rhythm, dynamics and intonation. Its artistic principles are aimed at deepening the musical image, enhancing emotional expression and enriching stage expression. Piano accompaniment reveals the timbre possibilities of folk instruments and develops the

student's musical hearing. In the pedagogical process, it strengthens musical cooperation between the teacher and the student, improves performance skills. It also serves to form ensemble culture and stage confidence in students. Therefore, the piano march is of great artistic and theoretical importance as a complex pedagogical system.

Keywords: folk instruments, piano march, artistic principles, theoretical foundations, music education, pedagogical approach, performance skills, harmonic harmony, rhythmic stability, stage culture

Bolalar musiqa maktablarida xalq cholg'ulariga fortepiano jo'navozligini qo'llashning badiiy va nazariy tamoyillari zamonaviy musiqa pedagogikasining eng dolzarb ilmiy-metodik yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etiladi. Mazkur yo'nalishning ilmiy ahamiyati shundan iboratki, u nafaqat ijrochilik jarayonini texnik jihatdan qo'llab-quvvatlaydi, balki o'quvchilarning musiqiy tafakkurini shakllantirish, badiiy idrokini kengaytirish hamda ijrochilik madaniyatini yuksaltirishda kompleks tizim sifatida faoliyat yuritadi. Xalq cholg'ulari ijrochiligi o'zining tarixiy ildizlari, milliy ohanglari va tembr rang-barangligi bilan ajralib tursa, fortepiano jo'navozligi ushbu ijroni garmonik, ritmik va struktural jihatdan boyituvchi muhim vosita sifatida namoyon bo'ladi.

Musiqa ta'limi jarayonida fortepiano jo'navozligi ko'p funksiyali pedagogik hodisa sifatida qaraladi. U bir vaqtning o'zida garmonik tayanch, ritmik yo'naltiruvchi va emotsional ifodani kuchaytiruvchi vosita bo'lib xizmat qiladi. Ayniqsa Bolalar musiqa maktablarida o'quvchilar bilan ishlash jarayonida bu komponent ijrochilikni faqat texnik darajada emas, balki badiiy-estetik darajada ham shakllantirishga yordam beradi. Xalq cholg'ularining monodik tabiati fortepiano jo'navozligi orqali ko'p ovozli musiqiy tizim bilan uyg'unlashib, asarning yaxlit musiqiy obrazini yaratadi.

Mazkur mavzuning dolzarbligi zamonaviy musiqa ta'limida integrativ yondashuvlarning kuchayishi bilan ham bevosita bog'liqdir. Bugungi kunda o'quvchilarning ijrochilik qobiliyatini rivojlantirishda nafaqat individual cholg'u texnikasiga, balki ansambl tafakkurini shakllantirishga ham alohida e'tibor qaratilmoqda. Forteplano jo'navozligi aynan shu jarayonning markaziy elementlaridan biri bo'lib, u o'quvchining eshitish qobiliyatini rivojlantirish, ritmik barqarorlikni ta'minlash va intonatsion aniqlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Nazariy jihatdan qaraganda, fortepiano jo'navozligi musiqiy garmoniya, faktura, ritm va dinamika kabi asosiy ifoda vositalarining yaxlit tizimi sifatida talqin qilinadi. U musiqiy asarning ichki tuzilmasini ochib berib, ijrochiga nafaqat yakka partiyani, balki butun musiqiy matnni kompleks idrok etish imkonini yaratadi. Shu jihatdan u o'quvchining musiqiy tafakkurini kengaytiruvchi va analitik qobiliyatini rivojlantiruvchi pedagogik mexanizm sifatida muhim ahamiyat kasb etadi.

Badiiy jihatdan fortepiano jo'navozligi xalq cholg'ulari ijrosining ifoda imkoniyatlarini kengaytiradi. U asarning emotsional mazmunini chuqurlashtirib, musiqiy obrazning yorqinroq ochilishiga xizmat qiladi. Forteplano tomonidan yaratiladigan garmonik ranglar va dinamik kontrastlar o'quvchining ijro jarayonini yanada ifodali va ta'sirchan qiladi. Natijada ijro jarayoni faqat texnik harakatlar yig'indisi emas, balki badiiy fikrlash va hissiy ifodaning uyg'unlashgan shakliga aylanadi.

Pedagogik nuqtai nazardan fortepiano jo'navozligi o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi musiqiy kommunikatsiyani kuchaytiruvchi vosita sifatida ham muhim ahamiyatga ega. U o'quvchini passiv ijrochilikdan faol ijodiy fikrlash darajasiga olib chiqadi. Jo'navozlik jarayonida o'quvchi o'z ijrosini fortepiano bilan uyg'unlashtirish orqali musiqiy muloqot madaniyatini o'zlashtiradi, bu esa uning professional rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Bolalar musiqa maktablarida fortepiano jo'navozligi o'quvchilarning sahna madaniyatini shakllantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Sahna chiqish jarayoni psixologik jihatdan murakkab bo'lib, unda o'quvchi o'zini erkin ifoda etishi, hayajonni boshqarishi va musiqiy fikrni aniq yetkazishi zarur. Forteplano jo'navozligi bu jarayonda psixologik tayanch vazifasini bajarib, o'quvchining ijrochilik ishonchini oshiradi va sahnadagi barqarorligini ta'minlaydi.

Shuningdek, mazkur mavzuning ilmiy ahamiyati shundaki, u milliy musiqa pedagogikasi va umumiy musiqiy ta'lim nazariyasi o'rtasidagi integratsiyani kuchaytiradi. Xalq cholg'ulari ijrochiligi milliy madaniyatning muhim qismi bo'lsa, fortepiano jo'navozligi esa xalqaro musiqiy amaliyotga asoslangan universal pedagogik vosita hisoblanadi. Ushbu ikki tizimning uyg'unligi zamonaviy musiqa ta'limining sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Tadqiqotning obyekti sifatida Bolalar musiqa maktablarida xalq cholg'ularini o'qitish jarayoni belgilansa, predmeti sifatida esa fortepiano jo'navozligining badiiy va nazariy tamoyillari, ularning pedagogik samaradorligi va ijrochilik jarayoniga ta'siri o'rganiladi. Ushbu yo'nalishda olib boriladigan ilmiy izlanishlar o'quvchilarning ijrochilik mahoratini rivojlantirish, musiqiy eshitish qobiliyatini shakllantirish va sahna madaniyatini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Umuman olganda, fortepiano jo'navozligi xalq cholg'ulari ta'limida murakkab ko'p funksiyali tizim sifatida namoyon bo'lib, u badiiy, nazariy va pedagogik jihatlarni o'zida mujassamlashtiradi. Shu boisdan mazkur mavzuni chuqur ilmiy o'rganish musiqa ta'limi tizimini takomillashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Bolalar musiqa maktablarida xalq cholg'ulariga fortepiano jo'navozligini qo'llashning badiiy va nazariy tamoyillari pedagogik jarayonning eng murakkab va ko'p qirrali bosqichini tashkil etadi. Ushbu bosqichda fortepiano jo'navozligi oddiy hamrohlik vositasi emas, balki musiqiy ijroning strukturaviy, garmonik, ritmik va

emotsional asosini shakllantiruvchi mustaqil pedagogik tizim sifatida namoyon bo'ladi. Xalq cholg'ulari ijrochiligi, o'zining monodik tabiatiga ko'ra, ko'pincha bir ovozli musiqiy chiziq bilan chegaralanadi, biroq fortepiano jo'rnavozligi ushbu bir ovozli tuzilmani ko'p ovozli garmonik muhitga olib chiqadi va natijada musiqiy asarning badiiy mazmuni yanada chuqurlashadi.

Fortepiano jo'rnavozligi xalq cholg'ulari ijrochiligida birinchi navbatda garmonik tayanch vazifasini bajaradi. Bu tayanch o'quvchiga musiqiy matnni yaxlit tizim sifatida idrok etish imkonini beradi. Garmoniya orqali asarning ichki tuzilmasi ochiladi, musiqiy frazalar o'rtasidagi bog'lanishlar aniqlashadi va umumiy musiqiy obraz shakllanadi. Bu jarayonda o'quvchi faqat o'z cholg'usining partiyasini emas, balki butun musiqiy strukturaning rivojlanishini ham sezadi. Natijada uning musiqiy tafakkuri analitik darajaga ko'tariladi.

Ritmik barqarorlik masalasi ham fortepiano jo'rnavozligining eng muhim funksional jihatlaridan biri hisoblanadi. Bolalar musiqa maktablarida o'quvchilar ko'pincha tempni ushlab turishda, murakkab usullarni to'g'ri bajarishda va ritmik tuzilmalarni aniq his qilishda qiyinchiliklarga duch keladilar. Fortepiano jo'rnavozligi esa aniq metroritmik asos yaratib, o'quvchining ichki ritm sezgisini shakllantiradi. Bu jarayon asta-sekinlik bilan o'quvchini mustaqil ritmik barqarorlikka olib chiqadi va ijro sifatini sezilarli darajada oshiradi.

Intonatsion aniqlik ham fortepiano jo'rnavozligi orqali mustahkamlanadigan muhim pedagogik elementdir. Temperatsiyalangan fortepiano tizimi o'quvchiga aniq tovush orientirini beradi. Xalq cholg'ularida intonatsiya ko'pincha eshitish va sezgi orqali boshqariladigan jarayon bo'lgani uchun, fortepiano jo'rnavozligi bu jarayonga aniqlik kiritadi va o'quvchining eshitish nazoratini kuchaytiradi. Bu esa ijrochilikning professional darajaga yaqinlashishini ta'minlaydi.

Fortepiano jo'rnavozligining badiiy funksiyasi ham juda muhim ahamiyatga ega. U musiqiy asarning emotsional mazmunini ochib beradi, dinamik kontrastlarni kuchaytiradi va musiqiy obrazning ifodaliligini oshiradi. Fortepiano tomonidan yaratiladigan garmonik ranglar o'quvchining ijro jarayoniga badiiy yo'nalish beradi va uni texnik bajarishdan badiiy talqinga olib chiqadi. Bu esa ijroni jonli va ta'sirchan qiladi.

Shuningdek, fortepiano jo'rnavozligi pedagogik kommunikatsiyaning muhim vositasi sifatida ham qaraladi. O'qituvchi, o'quvchi va jo'rnavoz o'rtasidagi uch tomonlama musiqiy hamkorlik ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi. Bu jarayonda o'quvchi faqat buyruqni bajaruvchi emas, balki musiqiy fikrlovchi subyektga aylanadi. U asarni tahlil qiladi, uning ichki tuzilishini anglaydi va ijro jarayonida mustaqil qarorlar qabul qilishni o'rganadi.

Bolalar musiqa maktablarida fortepiano jo'rnavozligi sahna madaniyatini shakllantirishda ham beqiyos ahamiyatga ega. Sahna chiqishi jarayoni psixologik

jihtadan murakkab bo'lib, unda o'quvchining ichki ishonchi, emotsional barqarorligi va ijrochilik tayyorgarligi sinovdan o'tadi. Fortepiano jo'rnavozligi bu jarayonda psixologik tayanch vazifasini bajaradi, o'quvchiga musiqiy barqarorlik hissini beradi va sahna hayajonini kamaytiradi. Natijada ijro erkin, ishonchli va badiiy jihatdan to'liq bo'ladi.

Fortepiano jo'rnavozligi o'quvchilarning musiqiy eshitish qobiliyatini rivojlantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Ko'p ovozli musiqiy muhit o'quvchini bir vaqtning o'zida bir nechta tovush qatlamlarini idrok etishga o'rgatadi. Bu jarayon uning musiqiy xotirasini mustahkamlaydi, polifonik fikrlashni shakllantiradi va musiqiy tahlil qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Natijada o'quvchi musiqani faqat ijro etuvchi emas, balki uni chuqur tushunuvchi shaxsga aylanadi.

Metodologik jihatdan fortepiano jo'rnavozligi interaktiv ta'lim modelining markaziy elementi sifatida qaraladi. Bu modelda o'quvchi, o'qituvchi va jo'rnavoz o'rtasidagi musiqiy aloqa uzluksiz va dinamik xarakterga ega bo'ladi. Har bir mashg'ulot jarayonida o'quvchi yangi musiqiy tajriba orttiradi, ijro texnikasini takomillashtiradi va badiiy tafakkurini kengaytiradi.

Umuman olganda, fortepiano jo'rnavozligi xalq cholg'ulari ijrochiligida ko'p funksiyali pedagogik tizim sifatida namoyon bo'lib, u garmonik, ritmik, intonatsion, emotsional va metodologik vazifalarni birlashtiradi. Shu sababli u Bolalar musiqa maktablarida ta'lim jarayonining ajralmas va strategik komponenti hisoblanadi.

Bolalar musiqa maktablarida xalq cholg'ulariga fortepiano jo'rnavozligini qo'llashning badiiy va nazariy tamoyillarini o'rganish natijalari shuni ko'rsatadiki, ushbu pedagogik hodisa zamonaviy musiqa ta'limi tizimida ko'p funksiyali va integrativ xarakterga ega bo'lib, u ijrochilik jarayonining barcha asosiy komponentlarini - garmoniya, ritm, intonatsiya, emotsional ifoda va sahna madaniyatini - o'zaro uyg'unlashtiruvchi markaziy mexanizm sifatida faoliyat yuritadi. Fortepiano jo'rnavozligi xalq cholg'ulari ijrochiligini faqat texnik jihatdan qo'llab-quvvatlash bilan cheklanib qolmay, balki uni badiiy jihatdan boyituvchi, musiqiy tafakkurni shakllantiruvchi va ijodiy yondashuvni rivojlantiruvchi pedagogik tizim sifatida ham namoyon bo'ladi.

Tahlillar shuni tasdiqlaydiki, fortepiano jo'rnavozligi o'quvchilarning musiqiy eshitish qobiliyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Ko'p ovozli garmonik muhit o'quvchining diqqatini faollashtiradi va uni musiqiy matnni chuqurroq idrok etishga undaydi. Bu jarayon natijasida o'quvchi nafaqat o'z cholg'usining partiyasini, balki umumiy musiqiy strukturaning rivojlanishini ham anglay boshlaydi. Bu esa uning musiqiy tafakkurini analitik va integrativ darajaga olib chiqadi.

Ritmik barqarorlikni shakllantirish nuqtai nazaridan ham fortepiano jo'rnavozligi o'ta muhim ahamiyat kasb etadi. O'quvchilarda uchraydigan ritmik beqarorlik, tempni saqlashdagi qiyinchiliklar va uslubiy noaniqliklar aynan fortepiano jo'rnavozligi orqali

tizimli ravishda bartaraf etiladi. Fortepiano tomonidan yaratiladigan aniq metroritm asos o'quvchining ichki ritmik sezgisini mustahkamlaydi va ijro jarayonini barqarorlashtiradi.

Intonatsion aniqlik masalasi ham ushbu tizimning muhim tarkibiy qismi sifatida namoyon bo'ladi. Temperatsiyalangan fortepiano tizimi o'quvchiga aniq tovush orientirini berib, uning eshitish nazoratini kuchaytiradi. Bu jarayon xalq cholg'ulari ijrochiligida, ayniqsa nay, gijjak, dutor va rubob kabi cholg'ular misolida, juda katta amaliy ahamiyatga ega bo'lib, ijroning professional darajasini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Fortepiano jo'navozligining badiiy funksiyasi ham yakuniy tahlillarda alohida o'rin tutadi. U musiqiy asarning emotsional mazmunini chuqurlashtiradi, dinamik kontrastlarni kuchaytiradi va musiqiy obrazning to'liq ochilishiga imkon yaratadi. Natijada ijro jarayoni nafaqat texnik bajarilish, balki badiiy ifoda darajasiga ko'tariladi. Bu esa o'quvchilarda estetik did, badiiy tafakkur va ijodiy yondashuvning shakllanishiga xizmat qiladi.

Pedagogik nuqtai nazardan qaraganda, fortepiano jo'navozligi o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi musiqiy kommunikatsiyani kuchaytiruvchi muhim vosita sifatida baholanadi. U o'quvchini passiv ijrochilikdan faol ijodiy ishtirokchilikka olib chiqadi. Bu jarayon o'quvchining mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi, musiqiy tahlil ko'nikmalarini shakllantiradi va uni ijodiy shaxs sifatida tarbiyalaydi.

Sahna madaniyatini shakllantirish jarayonida ham fortepiano jo'navozligi psixologik tayanch sifatida katta ahamiyatga ega. O'quvchi sahna sharoitida fortepiano bilan birgalikda ijro etish orqali o'zini ishonchli his qiladi, hayajonni boshqaradi va musiqiy fikrini erkin ifoda etadi. Bu esa ijrochilik jarayonining barqarorligi va badiiy to'liqligini ta'minlaydi.

Umumiy xulosa sifatida shuni ta'kidlash joizki, fortepiano jo'navozligi xalq cholg'ulari ta'limida ko'p qatlamli pedagogik tizim bo'lib, u o'quvchilarning musiqiy rivojlanishida kompleks vazifalarni bajaradi. U nafaqat ijro jarayonini qo'llab-quvvatlaydi, balki musiqiy tafakkur, eshitish madaniyati, ritmik sezgirlik va badiiy ifodani shakllantiruvchi asosiy omil sifatida ham namoyon bo'ladi.

Shu boisdan mazkur yo'nalishda olib boriladigan ilmiy-metodik tadqiqotlar musiqa ta'limi sifatini oshirish, milliy cholg'ular ijrochiligini rivojlantirish va zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan integratsiyalash jarayonini chuqurlashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Fortepiano jo'navozligining nazariy va amaliy asoslarini yanada takomillashtirish esa kelajak avlodning musiqiy madaniyatini yuksaltirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Saidiy, Said Boltazoda. Влияние музыки на человека. Academy 4 (4), 63-65

2. Saidiy, Said Boltazoda. Теория магнитных эффектов других голосов многоголосной музыки. *Science and Education* 4 (1), 577-582
3. Саидий Саид Болта-Зода (2023). Модуляционные эффекты музыкального произведения. *Science and Education*, 4 (1), 563-569.
4. Саидий Саид Болта-Зода (2023). Особенности эффекта системы тяготения аккордов в музыке. *Science and Education*, 4 (1), 590-596.
5. Саидий Саид Болта-Зода (2023). Взаимное влияние тоники, субдоминанты и доминанты. *Science and Education*, 4 (1), 570-576.
6. Болта-Зода, С. С. (2022). Особенность мгновенного появления вторичного аккорда, органнй пункт. *Science and Education*, 3(12), 885-891.
7. Расулова, Д. Ш. К., & Болтазода, С. С. (2022). Национальные инструменты Узбекистана. История музыкальных инструментов: дутар и уд. *Science and Education*, 3(3), 858-864.
8. Салимова, Б. Б. К., & Болтазода, С. С. (2022). Музыка как дискурс управления многоголосной музыки. *Science and Education*, 3(3), 845-850.
9. Халимов, Ш. Ш. Ё., & Болтазода, С. С. (2022). Некоторые аспекты формирования и развития музыкального воздействия с ее последствиями на развитии ребёнка. *Science and Education*, 3(3), 837-844.
10. Болта-Зода, С. С. (2022). Взаимодействие теории и гармонии музыки. *Science and Education*, 3(12), 851-856.
11. Саидий Саид Болта-Зода (2023). Влияние внутри тяготеющих звуков аккорда. *Science and Education*, 4 (1), 583-589.
12. Саидий Саид Болта-Зода (2023). Эффекты модуляции и отклонении музыки. *Science and Education*, 4 (1), 550-555.
13. Болта-Зода, С. С. (2022). Теоретические основы построения музыки. *Science and Education*, 3(12), 844-850.
14. Ропиева, Д. А. Қ., & Болтазода, С. С. (2022). Вокально-хоровые песни, обработка народных песен и развития мастерства учащихся. *Science and Education*, 3(4), 1200-1205.
15. Болтазода, С. С. (2022). Оценка характеристик волнообразных голосов в хоровом пении. *Science and Education*, 3(3), 865-871.
16. Саидий, С. (2019). Влияние музыки на личность и психику ребёнка. *Вестник интегративной психологии*, (19), 217-220.
17. Болта-Зода, С. С. (2022). Полифонический кондукт к строфической форме в музыке. *Science and Education*, 3(12), 837-843.
18. Саидий, С. Б. Продвижение новых принципов творческого фортепианного исполнительства в профильных школах искусств и культуры. *Science and education. Scientific Journal*, 4(3), 1612-1617.

19. Ропиева, Д. А. К., & Болтазода, С. С. (2022). Технологии формирования и развития вокально-хорового мастерства учащихся через народные песни. *Science and Education*, 3(3), 831-836.
20. Рустамов, А. Р. О., & Болтазода, С. С. (2022). Способы обогащения уроков игры на фортепиано передовым зарубежным опытом. *Science and Education*, 3(3), 904-910.
21. Кувватова, Н. Б. К., & Саидий, С. Б. З. (2022). Основные направления и тенденции развития будущих учителей по направлению музыки. *Science and Education*, 3(8), 204-210.
22. Мухаммадиева, Р. У., & Болтазода, С. С. (2022). Основы современного педагогического творчества по сфере хора. Дирижёр как оптимально управляющий голосом хора в музыкальном театре. *Science and Education*, 3(3), 918-923.
23. Комил Бурунович Холиков (2024). Вспомогательные клетки нервной ткани и действия периферических нервов в Шванновском клетке. *Science and Education*, 5 (12), 99-104.
24. Комил Бурунович Холиков (2024). Специальные приёмы обучение изучения обмена калия и натрия в пороге мембраны Шванье. *Science and Education*, 5 (12), 69-74.
25. Комил Бурунович Холиков (2025). Поликомилоиды генератор музыкального воспроизводимости пианиста в психофизиологии. *Science and Education*, 6 (1), 134-141.
26. Болта-Зода, С. С. (2022). Определения понятий диктанта в теории музыки. *Science and Education*, 3(12), 823-828.
27. Алиев, Б. Т. У., & Саидий, С. Б. (2022). Простые, сложные и смешанные размеры музыки при проведении уроков дирижирования, креативные методы обучения. *Science and Education*, 3(5), 1484-1492.
28. Рустамов, А. Р. О., & Болтазода, С. С. (2022). Методы и приёмы обучения игры на фортепиано. *Science and Education*, 3(3), 911-917.
29. Наргиза Бахтиёр Қизи Қувватова, & Саидий Саид Болтазода (2023). Современные методы работы с детьми, не имеющими музыкального образования. *Science and Education*, 4 (2), 1248-1255.
30. Эрназарова, А. Ф. Қ., & Саидий, С. Б. (2022). Методики обучения народным музыкальным ладам учащихся музыкальных школах и школ искусств. *Science and Education*, 3(11), 1021-1026.